

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apere Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

la „Tel. Rom.” într-una cu suplimentul „Folia Pedagogică”
Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la

Administrațiunea tipografiei archidieceșane Sibiu, strada Măcelarilor 45.

Correspondențele sunt a se adresa la

Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45.

Epistolele nefrancate se refușă. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

„Politica episcopilor nostri”.

(A.T.) Sub acest titlu începe a se manifesta „năravul” suprimat trei luni de zile în cei ce au dat vieță diarului „Tribuna Poporului”.

În Nrul 9 din 28 Ianuarie a. c. al diariului nostru, apreciând programul noului diar „Tribuna Poporului” între altele am zis:

„La fine mai face o promisiune cu privire la publicarea lucrurilor „îndrășnețe” și pentru mulți „jignitoare” chiar, cari ating „instituțiuni ori chiar persoane”, dîcînd că nu va mai tolera, ca astfel de lucruri, cari micșorează autoritatea presei, să se publice „fără responsabilitatea autorilor”.

„Dacă astă frasă s’ar pute interpreta astfel, că nu va admite, ca în fîie să se publice atacuri privitoare la instituțiuni și persoane, — înțelegem românesci — vulgo: că nu vor admite „personalități” în „Trib. Pop.” — acesta ar fi un progres în favorul fîiei, dar atunci: unde am fi cu cunoscutul proverb despre lup și pîrul său?”

Tot, ce am prorocit noi în acel articol la adresa numitului diar, s’a împlinit.

Cu celelalte „organe” ale partidului național s’a încăierat, afară de „Gazeta”, carea consecuent o ignoră.

Pe cei dela „Tribuna” îi jupuesce de-arîndul.

„Tribunei” îi denegă atributul de organ „acreditat” al partidului național.

Constată, că partidul este desorganizat.

Negă, că ar mai exista nici măcar în teorie „comitet național”.

Dr. Rațiu și cei remași cu el nu sunt în drept a se considera pe sine de comitet național.

Totă vina pentru amotela în care a cădut partidul o poartă Dr. Rațiu, carele a provocat crisa la „Tribuna”, chiar când comitetul național primise planul de organizare al lui Russu-Șirianul, carele atât era de sublim, în-cât dl redactor responsabil al „Trib. Pop.” „nu uită nici odată însuflețirea cu care badea George Pop de Băsesi

lăuda hotărîrea” comitetului de a-l primi în principiu, er pentru punerea lui în practică alese o comisie de cîci, în persoane: președintelui a secretariului, apoi a somităților politice și organizatori consumați: Bogdan Duică, V. Tordășianu și însuși propunătorul Russu-Șirianul etc. etc. (vezi „Trib. Pop.” Nr. 49)

Ar fi fost minunea minunilor, ca „Trib. Pop.” să se mai pîtă stăpîni în atitudinea pasivă ce și-o impusese la început față cu „Episcopii nostri”, pentru-că ocărîrea acestora era dîră punctul principal al programului lor pînă erau la „Tribuna” veche. Apoi scris este că: „Lupul își schimbă pîrul, dar năravul nu”.

Drept pretext pentru începerea campaniei contra episcopilor nostri, folose-se o epistolă veche, luată nu spune de unde, a fostului vicariu foraneu din Șimleu, Alexandru St. Șuluțiu, ddto 18 Martie 1842, adresată vicariului foraneu din Făgăraș Teodor Serény, prin care Șuluț rîgă pe colegul său, ca din incidentul unui proiect de lege, pertractat în dieta transilvană, prin care se intenționa introducerea limbei magiare în biserici și în cărțile bisericesci românesci, se rîge pe „Prealuminatul domn episcop din Blaș, ca fără zăbavă să se înțelgă cu celalalt Prealuminat domn episcop român din Sibiu” și, seu prin deputați, seu în persoanele sale, seu prin o suplică la Tronul Majestății, să se rîge „ca articolul dietei de acum pentru introducerea limbei magiare în biserici și în cărțile bisericesci să se milostivescă a nu-l sancționa” și, să se milostivescă a da împărătescă facultate ambilor Episcopi, ca să adune un „sobor mixt religionar-național” în Blaș, carele să nu aibă alt obiect de discutat, decît „despre limba, existența, și cultura națională și a bisericilor noastre” „atingîndu-se lucrul de totă nația românescă și de ambe religiile rîsăritului”.

Pornind din acest act dictat, de simțeminte românesci ale unui protopop, devenit mai târziu episcop și metropolit al bisericii sale, cîtră alt protopop,

fără a fină cont de împregiurările între cari s’au petrecut faptele la care se provîcă și de situațiunea politică actuală, „Trib. Pop.” se descarcă asupra episcopilor nostri de astăzi, cari nu mai calcă în urmele „vlădicilor români greco-catolici și greco-orientali din Blaș și din Sibiu: Bob și Adamoviciu, Moga și Leményi, Șuluț și Șaguna, cari împreună mergu și împreună lucrau pentru eluptarea și recunoscerea drepturilor politice ale poporului român”.

„Dela Șuluț și Șaguna în cîce istoria nu pîte arăta la activul meritor episcopatului român nici o acțiune politică mai însemnată”.

„Mulțumiți de a-și fi ridicat din când în când glasul în cauza națională bisericescă în casa magnaților, încolo episcopii nostri au rămas nîce privitori pasivi față de violentarea și confiscarea dreptului de limbă, frustrarea dreptului autonom al bisericii române, drepturi cardinale garantate naționalității române prin legile fundamentale din 1868”.

„In contra obligativității limbei magiare în școlile populare, a asilelor de copii și nici în contra introducerei legilor politice bisericesci, Episcopii români n’au desvoltat nici pe departe acțiunea de rezistență în apărarea drepturilor națiunii și bisericii române, care a făcut nemuritor pe Sava Brancovici, Inocențiu Clain, Grigoriu Maior, Șuluț și Șaguna”.

„In loc să facă opoziție strîșnică și solidară împilătorilor, ei se plîcă pe întrecute înaintea guvernului, făcîndu-se singuri executori legilor păgînesci îndreptate pentru resturnarea autorității și aședîmintelor bisericesci. In adevăr episcopii nostri nu au făcut nici un demers în contra sancționării acelor legi la Corónă” etc. etc.

„Politica episcopilor nostri trebuie să fie națională, politică de rezistență, nu de umilință”.

Astfel se espectoră „Trib. Pop.” la adresa „Episcopilor nostri”.

Ținînd cont de pasagi din program, reproduc și la începutul acestui articol, că lucruri „îndrășnețe”, cari ating instituțiuni ori persoane, nu se vor publica în „Trib. Pop.” „fără responsabilitatea autorilor”, — trebuie să presupunem, că acest ar-

ticol „îndrășneț” și „jignitor” pentru suprema instituțiune bisericescă și totodată și națională a noastră, publicat anonim, este produsul redactorului diarului.

Este și competent d-nul Russu-Șirianul se glăsuască astfel cîtră Episcopatul nostru și mai ales din Arad, unde toți i cunosc înalta cualificațiune, apoi din articolii lui publicați de cîrînd sub titlul: „Organizarea partidului național” cu toți scîm, și aceea, că s’a bucurat de o scîlă escelentă politică, și din însărcinarea comitetului național a întreprins și călătorii, a fost chiar și în Marmăția.

Dar cu tîce acestea noi cutezăm a afirma, că: nîme nu are drept să vorbescă în astfel de ton, cum se vorbește în articolul din cestiune la adresa episcopatului nostru, pentru-că episcopatul nostru și-a împlinit cu sîntenie datoria de cînd s’au început persecuțiunile în biserică și scîlă pînă în ziua de astăzi.

Abstragînd dela luptele grele, ce le-a avut episcopatul nostru cu guvernul țării în calea oficioasă, începînd pe la finea primului deceniu al erei nouă constituționale și pînă în ziua de astăzi, este sciut, că nici o causă națională, bisericescă și scolară nu s’a discutat în casa magnaților, unde și episcopii nostri au cuvînt, ca să nu fi intervenit și ei cu totă energia pentru apărarea drepturilor atacate. De repețite-ori au intervenit și la Tron, atât în persoană, cît și cu deputațiuni în interesul cauzelor noastre, — er cuvîntările lor de întîmpinare cîtră Majestatea Sa la diferite ocațiuni cînd a călătorit prin diecesele române, tîce au avut un timbru hotărît național, pentru care au și fost apostrofați din partea jurnalistică șoviniste magiare.

Constatăm însă, că acel diar la care dl redactor al „Trib. Pop.” și-a făcut scîla politică, nici cînd n’a lăudat țînuta bărbătescă a prelaților nostri în cauzele național-bisericesci, ci a cercat numai ca să-i insulte și discrediteze în sus și în jos.

FOIȚA.

Documente pentru limbă și istorie.

(Urmare.)

Rugarea

locuitorilor din Orăștie cîtră episcopul Dionisiu de Buda, pentru a nu-i constrînge la plățirea unui pîmînt ecclesiastic din banii eclesiei, ci a-i mai amîna cu solvirea pînă vor pute face prețîul din alt loc.

Illustrissime ac Reverendissime Domine Dne et Episcopo Nobis Gratosissime!

Innumerabiles nostrae necessitates, recto tramite ducunt ad Vestrae Illustritatis Paternum amorem, duum ordinationes Vestrae Illustritatis nuperas, intuitu Parochi, et Fundi Parochialis, ob rentitiam Domini Jenye Mulyú, in effectum deducere haud possemus etenim posteaquam apud Magistratum Szászvárosiensem Fundum pro Parocho sollicitassemus, non deficit idem Magistratus Fundum illum, quem prioribus etiam temporibus nostrae Ecclesiae designaverat, denuo gratiose decernere, quem Dominus

Jenye Mulyú sibi ipsi pro Villa propria retinere attentat, cum praejudicio Miseriae plebis Valachicae Szászvárosiensis. Instamus itaque Illustritati Vestrae quam humillime, dignetur Sortem Nostram pauperum gratiose considerare, exq... Congesto Templi, ejus Fundi pretium exsolvere facultate, priusquam aliunde eandem summam acquirere possemus, et Duo Jenye Mulyú demandare, ut ejus Fundi Summam non ultra extendat, quam ut pro eo prius exsolverat alioquin Ecclesiasticum Nostrum Pastorem omittere cogimur, Gratiam et Favorem humillime Praes.... tolantes persistimus.

Illustritatis Vestrae

Servi humillimi

Incolae et Inhabitatores Szászvárosienses, in Felső Oláhszer habitantes.

Ad Illustrissimum Dnum Dominum Dyonisium Episcopum Budense et Dnum Dnum Nostrum Patronum Gratosissimum.

Humillimum Memoriale

Introscriptorum.

Un document din anul 1777 privitoriu la dreptul Măcelarilor din Brașov-Schein.

Nos Maria Theresia

DEI Gratia Romanorum Imperatrix Vidua ac Germaniae Apostolica Hungariae, Bohemiaeque Regina, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Magna Princeps Transylvaniae, Comes Tyrolis, Goritiae & Siculorum. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit Universis: Quod Fideles Nostri, Nobis Sincere, et respective Dilecti Illustris S. R. I. Comes Carolus Teleki de Szék, Status & Regii Nostri per Hoereditarium Nobis Magnum Transylvaniae Principatum Gubernii Consiliarius, utrobique Actualis Intimus, ac Cancellarius Noster per antelatum Magnum Principatum Nostrum Partesque eidem reincorporatas Provincialis Regius; Generosi porro Michael de Bruckenthal, Adamus Neres de Nagy Várad & Michael de Sonnenberg, Secretarii Nostri Guberniales; nec non Michael de Ahlfeld & Antonius Biro de Pollyán, Cancellariae Nostrae Regiae in Transylvania Provincialis Registratores retulerint Nobis: Qualiter Iidem alias Literas Nostras Sibi ipsis praeceptorie sonantes et directas, Summò quò decuit honore & obedientia receperint in haec verba:

(Va urma.)

A pretinde astăzi, când statul este guvernat de un regim parlamentar, er Domnitoriul este încoronat și jurat, ca episcopatul nostru să intervină la Corónă pentru nesancționarea unei legi aduse cu observarea tuturor formelor constituționale, însemnăzând a pretinde, ca biserica să demonstreze nu numai contra guvernului, ci și contra Corónei. Pentru că după formele usitate în statul nostru, nici un proiect de lege din inițiativa guvernului, nu se poate prezenta spre dezbateră în parlament, fără a fi primit aprobarea prealabilă a Corónei, er votat de ambele corpuri legislative, Coróna angajată deja cu aprobarea prealabilă, nu-i poate denega sancționarea.

Dacă nu o sciea acesta d-nul Rusu-Șirianul din studiile sale, a avut ocaziune să o învețe din procedura ce s'a urmat la crearea legilor ultime bisericesci, când Domnitoriul a dat voie guvernului actual să repetescă la casa magnaților prezentarea proiectului votat în casa reprezentanților dar refuzat în casa magnaților până când va reuși, ba i-a dat voie să denumescă membri noi ca să-și facă majoritate și în casa magnaților, — deși se susținea, că Maiestatea Sa personal și întreaga dinastie nu simpatisează cu acea reformă radicală.

Demonstrații poate să facă ori-cine în contul său, nu poate să facă însă Episcopatul nostru în contul bisericii până când biserica mai are ce risca.

A agita contra punerii în lucrare a unei legi sancționate, însemnăzând a te pune pe teren revoluționar.

Revoluții încă se fac, și cei ce le fac, dacă reies învingători pentru drepturile celor apăsăți, sunt glorificați de tota lumea, învinși însă, ajung în furci și lumea îi compătimește.

Biserica nici-odată n'a propagat vederi revoluționare, din contră, a propagat pacea și respectarea legilor.

Episcopii nostri nu s'au făcut „executorii legilor păgănesci“ cum le imputa „Trib. Pop.“ ci au executat numai dispozițiunile sinódelor eparchiale și ale congresului național-bisericesc cu privire la atitudinea ce are să o observe biserica față de acele legi, până când vor fi în vigóre, er pentru episcopii nostri acestea sunt organele chimate a norma direcțiunea ce au să o urmeze, nu domnul redactor al „Trib. Pop.“

Dar' chiar de am admite, că dnul Rusu-Șirianul este Papa nostru, și ca atare este cel mai competent a da porunci episcopatului nostru în afacerile bisericesci, n'avem scire ca el să fie tot Papă și în cele politice.

De unde vine el „cu dela sine putere“ să strice tot, ce cu matură precugetare și cu mare muncă au clădit înțelepții nostri conducători politici încă înainte de 30 ani și de atunci susțin mereu.

Da! era un timp când capii bisericeilor românesci (așa se numeau atunci „biserica română greco-orientală“ și „biserica catolică de ritul oriental“ de astăzi) Șuluf și Șaguna împreună presidau la congrese naționale politice și conduceau deputați la Corónă, cu un cuvânt erau conducători și în politică.

Dar' lumea s'a săturat de conducerea lor.

Laicii nostri s'au creșut destul de vigoroși ca ei să conducă singuri naea națiunii. „Popii“ se-și vadă de biserică, și au dat parola: „Jos cu popii, se ne emancipăm de reverenși!“

Dis și făcut.

S'au suflut și s'au apucat de memorande, cu care apoi ei au colindat pela Viena, au inaugurat contra voinței „popilor“ politica de pasivitate, de ale cărei mănóse fructe ne bucurăm și astăzi, și consecuenți

cu parola dată, în adunarea generală din Clușina Asociațiunii transilvane, la 16/28 August 1867 pe „popa“ Șaguna l'au dat jos și din presidenția Asociațiunii pe care în prima linie el o înființase, alegând „cu aplause în suflete“ pe B. L. Pop. (Vezi „Transilvania“ din 1868 Numărul 2 pag. 22.)

De 30 ani trecuți politica noastră se face și conduce cu totală ignorare a Episcopilor.

Nu consultat, dar nici măcar ales n'a fost nici unul nici la o conferență, er' diarele politice mereu au protestat contra amestecului Episcopilor în politica națională.

N'a aflat acesta d-nul Rusu-Șirianul cel puțin dela unchiul său, carele de multe-ori s'a ocupat cu tema acesta în colónele „Tribunei“ vechi?

De unde veniți acum de-odată a provoca pe episcopi să se arunce în valurile politice?

Vă trebuie „martiri?“ Har Domnului avem destui din toate păturile nației. Chiar și dl redactor al „Trib. Poporului“ se însușă pe sine ca martir triplu.

De „Sobóre mixte religio-nar-naționale“ de care propunea fericitul Șuluf când încă nu era episcop și când drepturile politice în Transilvania se puteau exercicia numai de către națiunile și religiunile recepte, între cari romanii nu figurau nici ca națiune nici ca religiune — numai aceia pot visa astăzi, carii dorm cel puțin de jumătate de secol, și nu ved: că astăzi nu se mai vorbesce de „ambele religiile răsăritului“ cum scria Șuluf la 1842, ci una se numește oficial „Biserica catolică de rit oriental“, er episcopii acestei biserici pot ține sobóre mixte numai cu episcopii catolici, dar nu sub nume de „mixt“, ci de „catolic“, nu ved, că p. e. în gimnaziul „românesc“ din Beiuș înființat de episcopul Vulcan „*Juventuti huius provinciae*“ nu se poate da loc pentru propunerea religiunii orthodoxe, când pentru profesorii de celelalte religiuni chiar și pentru jidovi este loc, er în Internatul Pavelian și în școala de fete tot Paveliană, nici pe bani nu se primesc elevi de religiunea noastră, pe când romano-catolici se primesc.

Ce s'a putut s'a făcut însă și în astă direcțiune și dela mórtea lui Șaguna și Șuluf încóce, un lucru pe carele îl cunosc toți aceia, carii se interesau de afacerile noastre bisericesci și nainte de 18 ani, său cari cel puțin cetesc protocoalele sinódelor noastre, tipărite și accesibile pentru tota lumea.

Ca aclus D, la Protocolul sinodului archidieceșan din 1879 se află clasică „Reprezentățiune a deputațiunei române greco-orientale în cauza proiectului de lege, privitor la introducerea limbii magiare în școalele populare“, eșită din péna metropolitului nostru și prezentată Maiestății Sale în Viena, la 12 Februarie 1879, de către o deputațiune din întreaga metropolie a noastră, conduși de Exel. Sa metropolitul, constătóre din toți trei arhierii și câte din trei delegați, un preot și doi laici din fie-care diecesă.

Acest paș energic în contra proiectului de lege pentru introducerea limbii magiare în școalele populare își are istoria sa, pe care, precum se vede, nu o cunosc cei dela „Trib. Pop.“ și care în liniamente generale este următoarea:

În Ianuarie 1879, metropolitul nostru, Ex. Sa Miron Romanul, a întrunit în reședința sa pe inteligența română din Sibiu în scopul de a se consulta despre pașii ce ar trebui făcuți pentru posibila evitare a pericolului ce involvea pentru școalele românesci proiectul de lege amintit.

La acea consultare a participat și I. P. Deseanu ca delegatul dieceșei Aradului și dintre gr-catolici George Barițiu.

În conferență s'a decis, ca să se facă o reprezentațiune la Maiestatea Sa ca să deneghe aprobarea prealabilă dela acel articol de lege, care reprezentațiune să o prezenteze o deputațiune compusă din toți arhierii și din delegați tuturor dieceselor gr-or.

S'a decis mai departe, ca prin o deputațiune compusă din archimandritul de atunci N. Popea, și E. Măcelariu, însoțiți de dl G. Barițiu să se înștiințeze despre acel paș și metropolitul din Blășiu, cu rugarea ca dacă le convine să facă și românii gr-catolici asemenea, în care cas ambele biserici aveau să se pună în conțelegere. Deputațiunea s'a dus la Blășiu cu o recercare în scris din partea metropolitului nostru.

Metropolitul Vancea o a primit afabil și a promis, că după-ce va consulta pe capitolul său, va răspunde.

A și răspuns, că este de acord și că și episcopatul gr-cat. va urma în-tocmai.

Dela Sibiu s'au făcut toți pașii necesari. Tóte consistoriile și-au ales delegați și s'a defițt ziua de convenire în Budapesta de unde împreună vor pleca la Viena.

O di nainte de plecare, metropolitul nostru a comunicat metropolitului din Blășiu ziua plecării și ziua sosirii la Bpesta.

A doua di a sosit o depeșă dela domnul canonic Moldovan, că Excelența Sa a plecat la Budapesta alaltăieri.

Sosiți la Budapesta, lucrul cel dintăiu a fost a se informa metropolitul nostru la hotelul Frohner, în care regulat trăgea metropolitul Vancea, decă se află acolo său ba?

Răspunsul a fost, că a plecat alaltăieri la Viena.

Sosiți la Viena éráși a sciricit după metropolitul din Blășiu, în scop de a se consulta despre modus procedendi, dar a aflat, că Excelența Sa cu Episcopul Mihályi au fost la audiență ieri, și deja au și părăsit Viena.

Deputațiunea noastră și-a căutat de trebă, a obținut audiența la Maiestate și și-a prezentat reprezentațiunea.

A fost primită grațios, celelalte se știu.

Reînțorși acasă, metropolitul nostru a înștiințat în scris pe metropolitul din Blășiu despre cele petrecute, comunicându-i pentru archiva sa atât reprezentațiunea noastră cât și răspunsul preafinalt.

Ce e drept la acestea n'a primit nici un răspuns dela metropolitul din Blăș, nici reprezentațiunea bisericii gr-catolice nu se află în archiva metropoliei noastre, dar scris este, că și Vancea cu episcopul de atunci al Lugoșului, a prezentat la Maiestate o reprezentațiune a clerului gr-cat., și fapt este, că în casa magnaților atât el, cât și metropolitul de astăzi ca episcop al Lugoșului a combătut cu tota energia proiectul de lege dimpreună cu metropolitul și episcopii nostri.

Deputați de atunci încă și-au făcut datoria.

Deși pentru anumite considerațiuni nu a putut fi acesta o acțiune comună a „ambelor biserici răsăritene“, dar în faptă totuși a fost efluxul unei conțelegeri frățesci și între împregiurările date destul de armonică.

Atâta de astădată.

Revista externă.

Dilele trecute foile externe au adus scirea, că în peninsula balcanică s'ar fi format o triplă alianță slavă constătóre din statele balcanice mici Bulgaria, Muntenegru și Sârbia pentru apărarea intereselor poporațiunei slave din imperiul turcesc la o eventuală împărțire a acesteia. Protectoratul Rusiei încă a fost luat în vedere. Scirea nu este desmintită încă.

Tulburările din Creta și Macedonia continuă; cu tóte acestea încă

se mai spercăză susținerea păcei europene și liniscirea acestora fără vătămarea întregității teritoriului turcesc, prin concesiuni reciproce între creștini și mohamedani.

Din parlamentul magiar.

Ședința dela 6. Aprilie 1897 n.

În ședința acesta s'a făcut o enunțațiune dintre cele mai importante față de biserica ortodoxă, atât română, cât și sârbescă din Transilvania și Ungaria, și încă tocmai din partea guvernului prin gura ministrului-președinte baronul Bánffy Dezső.

Nu e locul să comentăm aci această enunțațiune, ci ne vom mărgini numai la reproducerea celor petrecute cu privire la această chestiune, lăsând la o parte și celelalte lucruri petrecute în dietă în această ședință, ca nisce lucruri de mai puțin interes pentru noi.

Deputatul sârbesc Jagics József a înaintat o interpelațiune privitoare la organizarea și regularea autonomiei bisericii ortodoxe sârbesci și în legătură cu acestea la executarea Art. de lege IX. din anul 1868.

Interpelantele în motivarea premersă interpelațiunii sale între altele ăice:

Autonomia bisericii greco-orientale sârbesci precum e știut pe basa privilegiilor ces. reg. dela anul 1690 când au imigrat sârbii în Ungaria, apoi pe baza Art. de lege XXVIII. din anul 1791 și în urma marilor creațiuni legislative dela anul 1848, a fost înarticulată în lege la anul 1868 în Art. IX. Legea acesta a despărțit metropolia gr-ort. sârbescă dela Carlovitz în două metropolii independente și coordonate: gr-ort. sârbescă și gr-ort. română. A dat drept credincioșilor acestor două biserici, pe lângă suprema inspecțiune din partea corónei, ca în cadrul legilor constituționale să se organizeze și să-și reguleze tóte afacerile bisericesci, școlare și fundatiunale în mod independent pe baza statutelor create în congresele lor și sancționate de regele.

Abia este lege mai clară decât Art. IX. din anul 1868, și cu tóte acestea guvernele de până acum n'au făcut nimic pentru executarea ei cu privire la biserica gr-ort. sârbescă, cu tóte preparativele și pertractările cu guvernele dela anii 1870 și 1871, cu cari nu s'a putut ajunge la nici un rezultat cu privire la statorirea principiilor de organizare independentă, precum se indică în lege.

La 1874 s'a făcut un Regulament congresual, pe care guvernul la anul 1875 l'a supus spre sancționare, fără consultarea bisericii cu clausula, că ori-ce afacere controversată în carul autonomiei, se poate apela numai la guvern, ca la forul suprem.

Cu acesta guvernul de atunci a pus baza la apelațiune dela drept la putere.

În urma tuturor acestora pe baza unor ordinațiuni absolutistice, în mare parte prescise, din secolul trecut, și cu provocare la „jura quesita majestatica“ în contra Art. de lege IX. din 1868, în biserica gr-ort. sârbescă s'a introdus o astfel de practică, carea stă în contradicție nu numai cu legea citatăci chiar cu cele mai elementare principii de autonomie.

Dintre multele ingerințe incompetente ale guvernului amintesc numai câteva, așa: denumirea patriarhului Angelici, esmiterea de administratori episcopesci și metropolitani, decisiuni meritice în casuri concrete de apelațiuni, înstrăinarea averii bisericesci fără ascultarea congresului ca reprezentant al bisericii etc.

Acosta a fost cauza, că congresele de mai târziu n'au putut desvolta nici o activitate.

Greșesce statul, dacă se pune pe sine ca supremul for de apelațiune în astfel de afaceri bisericesci. Ultimul for este coróna, er' nu guvernul.

La urmă face atenți pe romano-catolici, cari încă cer autonomie în bisericile lor și ăice, că decât o astfel de autonomie cum intenționează guvernul de aci a da, mai bine nici o autonomie, căci atunci mai bine vor merge lucrurile, atât în interesul bisericii, cât și în interesul statului.

Își cetesce apoi interpelațiunea, carea este următoarea:

Considerând, că biserica gr. ort. sârbescă cu tot dreptul său de autonomie asigurat prin Art. de lege IX din anul 1868 încă și

ași se guvernă în mare parte prin regulamente provisorice congresuale create pe baza acestei legi și pe baza unor ordinațiuni, erași în mare parte prescrie din seculul trecut;

Considerând, că regularea și organizarea deplină a bisericii gr. ort. sârbesci conform dispozițiilor și intențiunilor Art. de lege din anul 1868, a fost gădărnicită prin interpretarea și aplicarea greșită a dreptului de suprema inspecție a coronei prin guvernele anterioare;

Considerând, că comisiunea congresuală a fost provocată prin decisiune preînaltă din anul trecut ca să facă preparativele și proiectele necesare pentru organizarea completă legală a autonomiei neamănat în anul 1897, ceea-ce acesta a și făcut;

Considerând, că capul bisericii gr.-ort. sârbesci, metropolit și patriarh, pentru convocarea congresului în timpul obicinuit între Paști și Rosalii a înaintat o adresă, la care însă d. ministru-președinte n'a aderat; în fine —

Considerând, că între astfel de împrejurări — și cu dreptul — în credincioșii bisericii gr.-ort. sârbesci nu fără basă s'a deșteptat temerea, că convocarea congresului bisericesc ăr se va amâna pe timp nedeterminat și astfel regularea autonomiei ăr va fi împărțită de o tractare ansticonstituțională asemenea celei din trecut, — întrăbă deci pe dl ministru-președinte:

1. Cu ce-și motivează purcederea, că n'a aderat la adresa pentru convocarea congresului în timpul ordinar?

2. Are intențiune să ne dea ocaziune, ca congresul, de și la timp afară de timpul ordinar, dar încă în anul acesta și cât mai curând să pôta fi întrunit pentru rezolvarea afacerilor curente și pentru organizarea completă legală a autonomiei sale bisericesci?

3. Aplicat-e a se mărgini la organizarea și executarea autonomiei pe baza Art. de lege IX din 1868 numai la validitatea cercului său de drept emanat din dreptul de suprema inspecție a statului?

4. Aplicat-e a supune coronei spre sancționare decisiunile congresuale pentru organizarea autonomiei într'un astfel de mod, care corespunde principiilor constituționale și autonome?

La această interpelațiune ministrului-președinte br. Bánffy răspunde imediat, și etă cum:

Luând lucrul strict, cauza referințelor neregulate ale bisericii sârbesci este neînțelegerea, ce se află între credincioșii bisericii sârbesci. El nu e de lipsă să se apere; o bserve însă una, că ori până la cât de îndepărtate margini recunoșce el dreptul, ca să se organizeze autonomia bisericii sârbesci, trebuie să declare, *cu crearea aceleia în măsura și în înțelesul, cum s'a întâmplat acesta în biserica gr.-ort. rom., nu o pôte afla de admisibilă. Și acesta din considerațiuni politice de stat.* De altcund drept de suprainspecție al Regelui designăză marginile până la care pot merge la organizarea acestei autonomii.

Trecând la întrebări, la prima și a doua întrebare răspunde, că de aceea n'a consimțit la convocarea congresului în timpul dintre Paști și Rusalii, fiind-că în luna lui Maiu se fac alegerile pentru dieta croată, și astfel nu pôte expune ținuturile aceleia la două agitațiuni electorale, sciindu-se și aceea, că dintre sârbii Coronei ungare mai mult ca două treimi locuiesc în Croația. Guvernul va permite întrunirea congresului în anul acesta, dar ceva mai târziu, pela sfârșitul verei.

La întrebarea a treia și a patra, fiind cestiuni principiare, declară, că nu pôte răspunde cu iposivitate. Pôte să spună însă atăta, că greutatea regulării afacerilor bisericii gr.-ort. sârbesci, provin din împrejurarea, că congresul în actuala lui organizațiune s'a transformat într'un corp administrativ și politic. O corporațiune, care să întrunească numai în intervale de 3—4 ori și mai mulți ani și rămâne într'un cel mult șese săptămâni, aceea nu se pôte ocupa și cu lucruri administrative. Dorința guvernului e, ca regularea autonomiei să se facă astfel, ca afacerile administrative să se subtragă dela congres, instituțiunile constituționale magiare să fie respectate, punctele de vedere de stat magiar, politice, legale și hierarchice să fie asigurate, deasemenea dreptul de suprainspecție al Majestății Sale între toate împrejurările. Dacă toate acestea vor fi considerate de

congres la regularea autonomiei, atunci nu va subversa nimic în contra realizării aceleia.

Jagics ia spre sciință răspunsul ministrului președinte la prima și a doua întrebare, dar nu-i mulțămît cu răspunsul ce i l'a dat la a treia și a patra întrebare. A dis ministrul-președinte, că numai așa se va putea realiza autonomia bisericii gr.-or. sârbesci, dacă între marginile legilor constituționale se va asigura dreptul de suprainspecție al statului și respective a guvernului. Dar tocmai acesta e greșăla și cauza, că de 30 de ani nu s'a putut până ași regula autonomia bisericii gr.-or. sârbesci. Nu e vorba aci de conducerea afacerilor în mod independent și despre executiva lor. Acesta e sensul legii din 1868. A mai dis dl ministru președinte, că nu consimte să li se dea sârbilor o autonomie bisericescă analoă cu cea a Românilor. Dinsul Jagics nu înțelege pentru ce. Nu sârbii sunt periculoși pentru magiari, ei, cari locuiesc mai resfirați și sunt numerice mai puțin și au dat până acum atâtea dovești de iubirea patriei unitare, ci românii, cari trăiesc în masse compacte. (Frumosă insinuare, dar ne îndoiim, că va prinde. Red. „Tel. Rom.“)

Ministrul președinte în replica sa dice, că nu se îndoieste în patriotismul sârbilor manifestat mai ales în cei din urmă 30 de ani. Dar din aceea, că pe baza Articolului de lege IX. din anul 1868 autonomia bisericii greco-orientale române s'a regulat astfel, precum el ministrul-președinte nu o aprôbă, și din punct de vedere al statului magiar nu o află de admisibilă, nu urmăză, că aceea regulare să se facă și să se concedă și pentru sârbii astfel. Acesta o declară sincer și clar, fără orice alusiuni și aținire, încă și la la adresa românilor, că din o eróre comisă nu urmăză, ca aceea să se comită și a doua ôră numai din considerațiune la egalitate.

Ce se ține de regularea dreptului de suprainspecție al statului, respective al Coronei, acela trebuie să fie asigurat în Statut, și greutatea este numai stabilirea marginilor unde se sfârșește autonomia și se începe dreptul de suprema inspecție ce-i compete guvernului țerei, respective Coronei.

Baza organizării actuale a bisericii gr. ort. sârbesci, care basă trebuie luată în considerare și e obligătoare și la organizarea nouă, este: *declaratoriul illiric*, care nu se pôte pretera.

Camera ia răspunsul spre sciire.

Ședința s'a sfârșit cu trei interpelațiuni înaintate de abatele Molnár János, una de interes general, referitoare la cei ce agitază în contra căsătoriei civile, dar se supun ei și totuși sunt persecutați, contra intențiunilor legii, ăr alte două de interes local.

Răspunsurile se vor da de altădată, la timpul prescriș.

Sub crucea acesta am anunțat publicului nostru trecerea din viață a bătrânilor, cari timp îndelungat au fost stâlpii bisericii noastre.

Din generațiunea cea veche numai fericitul în Domnul Ioan Hannia mai era între cei vii.

Se răresce pădurea. Tot mai tare se răresce și el singur mai sta ca stejariul puternic, în crengile căruia multe viscole s'au descărcat.

Era încă în totă tăria sufletescă, bine conservat în cele trupești. Barba albă de patriarh venerabil, ținuta lui plină de putere, te făcea să uii că aibi înaintea ta un octogenariu.

La rădăcina stejariului puternic rodea vermele timpului, și o vijelie puternică l'a răsturnat.

Era unicul dintre bătrâni ca martor al zilelor din vechime.

Între anii 1840—1850 nu ni s'au conservat actele despre viața publică a bisericii noastre.

Răposatul în Domnul, ca secretariu la consistoriu, din toamna anului 1845, apoi ca profesor, din toamna anului 1848 a avut ocaziune multe să vadă din cele ce nouă nu ne au mai rămas.

S'a dus și cel din urmă veteran din clerul nostru și ne-a lăsat ca moștenire o activitate lungă de peste ani 50.

O lungă viață ne stă înaintea ochilor sufletesci, un caracter de oțel, care între toate împregiurările a fost strâns legat de nămul său, strâns unit cu biserica sa.

Protopopul Ioan Hannia a fost model de om legat de neam și biserică, și acest frumos testimoniu îl dau dimpreună cu noi toți bărbații nostri din cler, eșiți de sub mâna lui, și sunt puținii aceia, cari au eșit din seminarium înainte de 29 Decembre 1848, când a întrat răposatul ca profesor în seminarium.

Ca bătrânul Simeon, vădând o pleiadă de ômeni tineri cu nobila ambițiune de a continua munca, de a lua asupra lor povara, în vâra anului 1895, după un serviciu de ani 50, cu drept cuvânt a rostit cuvintele: „Acum slobođesce pe robul tău stăpâne“.

Retras în odichna binemerită cu lănișce a asteptat deslegarea și dela Stăpânul cel de sus.

A urmat și deslegarea acesta!

Din plaiurile ceresci privește acumă spre noi cei mai tineri, el, care până la răsuflarea cea din urmă a avut inima caldă pentru biserica sa și pentru neamul său, din plaiurile ceresci se rōgă acumă Părintelui ceresc pentru biserica și neamul său.

Fericit bărbatul, care ca și el pôte dice cu credință: am rămas la locul meu până la cea din urmă răsuflare.

Vecinică memoria lui!

*

Din viața răposatului comunicăm în liniamente generale următoarele:

S'a născut la 20 Martiu 1818, în comuna Sadu, din părinți economi. Studiile gimnaziale le-a făcut în Sibiu și și le-a completat în Cluș. În toamna anului 1841 a fost trimis la Universitatea din Viena, unde a absolvat teologia în internatul catolic Sancta Barbara dimpreună cu pretinul său de studii. Ioan Tipeiu, protopresbiter emeritat din Sebeșul săsesc.

Reîntors acasă, în 7 Octobrie 1845, e pus ca secretariu consistorial, la 29 Decembre 1848 e numit profesor la seminarium archidieceșan, la 6 Iuniu 1865 e numit director la acel institut, unde a funcționat până în 1 Septembrie 1895 când la cerere a fost pensionat și pus în odichna binemerită.

În anul 1847 s'a chirotonit într'un presbiter și la 25 Aprilie 1855 a fost pus ca protopop al tractului Sibiu I. dela care a renunțat în virtutea legii de incompatibilitate la anul 1880.

Din partea familiei s'a publicat următorul anunț funebrel:

Ioan Hannia,

protopresbiter gr.-orient., director emer. al seminarium „Andreian“, asesor onorar al consistorium archidieceșan, asesor ordinar al consistorium metropolitan, membru pe viață și membru în comitetul „Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român“, președinte al consiliului de administrațiune al institutului de credit și de economii „Albina“, membru al Direcțiunei băncei generale de asigurare „Transilvania“ etc.

astăzi la ôrele 12 din Ți, împărțit cu sfințele taine, a adormit în Domnul în al 80 lea an al etăței și în al 50-lea an al preoției sale.

Rămășițele pământesci ale scumpului defunct se vor transporta Marți în 13 Aprilie n. din casa proprie, strada urezului Nr. 19 la 2 ôre p. m. în cimiteriul gr.-or. dela Pôrta turnului.

Sibiu, în 11 Aprilie n. 1897.

Jalnica familie.

Din partea consiliului de direcțiune a institutului de credit și de economii „Albina“ din Sibiu s'a dat următorul anunț:

Consiliul de direcțiune al institutului de credit și de economii „Albina“ în Sibiu, cu cea mai profundă durere aduce la cunoștința tuturor cunoscuților, că ilustrul bărbat, domnul

Ioan Hannia,

protopresbiter gr.-orient., director emer. al seminarium „Andreian“, asesor onorar al consistorium archidieceșan, asesor ordinar al consistorium metropolitan, membru pe viață și membru în comitetul „Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român“, membru al Direcțiunei băncei generale de asigurare „Transilvania“ etc.,

astăzi la ôrele 12 din Ți, împărțit fiind cu sfințele taine, a adormit în Domnul în al 80-lea an al etăței și în al 50-lea an al preoției sale.

Rămășițele pământesci ale scumpului defunct se vor transporta Marți în 13 Aprilie n. din casa proprie, strada urezului Nr. 19 la 2 ôre p. m. în cimiteriul gr.-or. dela Pôrta turnului.

Fie-i țărina ușoră și memoria binecuvântată! Sibiu, în 11 Aprilie n. 1897.

Noutăți.

Deputați pentru sinodul eparchial aradan în cercurile apartinătoare jurisdicțiunei consistorium din Oradea-mare au fost aleși următorii d-ni și anume:

În cercul Oradea-mare: din cler P. C. Sa Iosif Goldiș archimandrit, vicariu episcopesc în Oradea-mare; mireni N. Zigre, avocat, secretar consistorial în Oradea-mare și Dr. Florian Duma, avocat în Oradea-mare. În cercul Peștea: din cler Teodor Filip, protopresbiter în Lugaș; mireni Alexandru Filip, notariu în Lugaș și Ioan Papp, protonotariu comitatens în Oradea-mare. În cercul Tinca: din cler Nicolau Roxin, protopresbiter în Tinca; mireni Paul Făsie, jude la tribunalul din Oradea mare și Dr. Aurel Lazar, candidat de avocat în Oradea-mare.

Deputați mireni pentru sinodul eparchial aradan: În cercul Arad: Vasiliu Paguba, jude la tribunalul din Arad și Romul Ciorogariu, profesor în Arad. În cercul Birchiș: Dr. Eugen Mocsonyi, mare proprietar în Capolnaș și Dr. Liviu Marcu, avocat în Lugaș. În cercul Radna: Ioan Beleş, avocat în Arad și Savu Raicu, secretar la banca „Victoria“ în Arad. În cercul Șiria: Aurel Suciu, avocat în Arad și Ștefan Antonescu, președinte la sedria orfanală în pensiune în Șiria. În cercul Giula: Dr. Nicolau Oncu, director executiv la banca „Victoria“ în Arad și Dr. George Popovici, avocat în Chișineu. În cercul Chișineu: Teodor Ceantea, profesor în Arad și Mihail Velici, avocat în Chișineu. În cercul Boroșineu: George Feier, avocat în Boroșineu și Paul Rozvan, inginer în Arad. În cercul Ruteni: Dr. Teodor Popescu, avocat în Arad și Nicolau Mladin, pretor în Boroș-Șebeș. În cerc. Halmagiu: Petru Truța, avocat în Arad și Dr. Constantin Groza, medic în Gurahonț. În cercul Timișora: Paul Rotariu, avocat în Timișora și Emanuil Ungurian, avocat în Timișora. În cercul B.-Comloș: Dr. Nestor Oprean, avocat în S. Niculaul mare și Ioan Suciu, director la „Timișana“ în Timișora. În cercul Lipova: Dr. George Popescu, avocat în Lipova și Constantin Crețian, învățător în Lipova; În cercul Chisetteu: Ioan Lenger, avocat, secretar consistorial în Arad și Constantin Lazar, avocat în Recas.

* *

Afaceri școlare. Onorate Domnule!

Intru executarea concludului adunării generale a Reuniunii învățătorilor români gr.-or. din districtul Sibiului, ținută în Săliște la 26 și 27 Octobrie, 1896, — Onorat Dta ești recercat cu totă onôrea, să înaintezi subsemnatului comitet până în 1 Septembrie 1897 st. v., textul tuturor poezilor și respective cântecelor, ce folosești în scôla la învățământul din cântări, afară de textul cântărilor liturgice. Sibiu, din ședința comitetului — despărțământul Sibiului — ținută la 22 Martie 1897 v. Dr. V. Bologa m. p., preș. desp. Lazar Negrilă m. p., secretar.

* *

Necrolog. Corpul profesoral dela scôlele medii și superioare gr.-or. române din Brașov aduce cu inima întristată de durere la cunoștința tuturor amicilor, colegilor și cunoscuților, că emeritul său membru *David Almășianu*, profesor gimnazial în pensiune, s'a mutat la cele eterne în 27 Martie v. 1897 la ôra 1 noaptea, în etate de 90 de ani, în anul al 13-lea al binemerității sale retrageri, urmate după un serviciu de 32 de ani ca profesor, pe care defunctul l'a împlinit cu o rară abnegațiune și cu multă inimă la institutul nostru. Rămășițele pământesci ale neuitatului nostru se vor depune la eternă odichnă din paraclisul bisericii sf. Nicolae Sămbătă în 29 l. c. în cimiteriul gr.-or. al bisericii sf. Nicolae din Scheiu. Serviciul funebrel se va oficia tot acolo în ziua numită

la 4 ore p. m. Fie-i țărina ușoară și amintirea lui în veci neuitată! Brașov, în 27 Martie st. v. 1897. Corpul profesoral dela școlile medii și superioare gr-or. române.

Lueger ales primar al Vienei. În urma abdicării lui Strobach, Joi, în 8 Aprilie nou a fost ales Lueger primar al Vienei, acum pentru a patra oară. Dintre 132 voturi, Lueger a primit 93, Gröbl 37, s'au dat 2 sedule albe.

După enunțarea rezultatului Lueger a ținut un discurs mulțămind pentru încredere consiliului comunal, și accentuând între altele următoarele: „Abdicarea din anul precedent nu e altceva decât efluxul fidelității sale către domnitor. Partidul nostru, ție oratorul, are trei stele conducătoare: iubirea și fidelitatea față de poporul german, față de patria austriacă și față de religia creștină. Cuvântul „ură“ nu se află în dicționarul meu, dar mă simt dator, să apăr pe creștini de jăfuire și să lucrez într'acolo, ca principiile și morala creștină să ajungă la valoare pretutindenea“.

Violarea secretului epistolar. Arătarea abatelui Molnár contra lui Bánffy pentru violarea secretului epistolar a trecut și prin judecarea celui mai înalt for judecătoresc, prin Curie. Curia de asemenea aflând apelația lui Molnár neîntemeiată, a respins o. Astfel Bánffy e rehabilitat.

Condamnări pentru furt de acte publice. În anul 1893 „Pesti Napló“ publicase în colonele sale nise acte publice, pe cari membrii din redacție le-au furat din minister. Pentru acest fapt — ungurese, membrii redacției au fost condamnați, A brányi Kornél la închisoare de 5 luni, Barna la 3 luni și Braun la 2 luni. Causa acesta a ajuns la Curie, care a aprobat sentința tablei.

Membrii redacției lui „Magyarország“ de asemenea au fost condamnați din partea Curiei pentru o afacere analogă: Paschold la 6 luni temniță, ér Inczédi L. la 4 luni temniță.

Avis. În ziua de 27 Martiu, adevă în Joia trecută, s'a pierdut în comuna Bundorf (Cott. Târnava mare, cerc. Cohalm) o copiliță de 3½ ani. Copilița s'a jucat cu alți copii într-o grădină, carea răspundea chiar la curtea lor. Cam pe la amiazi copii ceilalți s'au depărtat și acesta a intrat ca în pământ. Bieții părinți tineri se vaseră și plâng; — ar fi mângâiați de 'și ar afla-o barem mortă. O a căutat întreg satul, dar în zadar. Copii întrebați (toți mititei) dic, că Măriuța a rămas de noi în grădină. Iși tac gânduri părinții, să nu o fi luat vre-un jidan.

Correspondență particulară

a „Telegrafului Român“.

Țera-Oltului, 11 Martie 1897.

Onorată redacție!

Încă cu atâtea zile înainte se publicase în diarul nostru archidieceșan, că în 23 Februarie a. c. se va ținea în Făgăraș adunarea generală a învățătorilor români gr-or. din subdespărțământul Făgărașului.

Duminecă dimineața în 23 Februarie vedeai din toate părțile cum veneau învățătorii stringându-se tot mai mulți către locul central, adevă către edificiul școlii.

Tot în ziua acesta a ținut „Societatea Progresul din Făgăraș“ o producție teatrală.

Voesc să trec peste acesta și să amintesc numai, că spre acest scop au venit un număr de elevi seminariai din Sibiu, cari au cântat în cor cu mult succes sf. liturgie, compusă în 4 voci de neîntrecutul nostru măestru G. Dima.

Era învățătorii de cugete și simțeminte când privai cum ascultă numerosul public asistent la serviciul divin cu atâtea evlavie, cu atâtea frică de Dumnezeu. Era învățătorii, ție, să vezi, cum era exprimată pe fața fiecăruia o admirație unică în fel.

În decursul s. liturgie, la „Pricésna“ se urcă pe amvon dl Ioan Muntean, cleric absolut și învățătorii în comuna Păreș, de unde a rostit o predică foarte frumoasă și cu mult succes despre cuvintele:

„Voi sunteți lumina lumii, nu puteți tăia a se ascunde de-asupra muntelui stând, nici nu se aprinde lumina și se pune sub obroc, ci în sfeșnic ca să lumineze tuturor celor-ce sunt în casă“. Mateiu cap V. st. 14, 15.

După celebrarea serviciului divin din partea P. On. Domn protopresbiter Iuliu Dan s'au adunat imediat toți învățătorii în edificiul școlii la locul destinat pentru ținerea ședinței ad. inv. După deschiderea ședinței prin harnicul ei președinte parochul Nicolae Aron din Galați, reuniunea, după premergerea rugăciunii „Împărate cereșe“ își, începe ordinea din programă.

Mai întâiu s'a ținut prelegerea practică din „Religiune“: „Parabola sămănătorului“ lucrată de Ioan Muntean învățătorii în Păreș.

După terminarea prelegerii adunarea învățătorilor a fost provocată din partea președintelui a-și da părerea asupra temei dlui Muntean. Toate observările făcute din partea membrilor au fost numai și numai favorabile, cari toate conțineau laude pentru prelegătorii și au fost laude bine meritate și recunoscute de toți, căci prelegerea d-sale a fost luată la protocol, conform părerii unanime a reuniunii inv., cu calculul de „deplin mulțumitor“ pe lângă mulțumită protocolară.

A urmat punctul următoriu din program și anume:

„Carul are patru roți“, prelegere practică din Gramatică de dl Galateon Bica, inv. în Păreșani. Tema a fost lucrată cu desulă pricepere, tocmai conform programei „din toate punctele de vedere gramaticale“ și adunarea exprimându-și mulțumita după unele observări făcute ia la protocol părerea adunării generale dând lucrării calculul de „mulțumitoriu“. Am să observ la acest loc, că dl inv. G. Bica este un învățătorii foarte zelos și conștientos în oficiul său.

Urmăză la ordinea zilei, conform programei, „Intemeierea Romei“, prelegere practică de Traian Cerbu, inv. în Șercăița. Tema a fost foarte bine lucrată și predată. Se vede, că prelegătorii și-a dat ostentela. Acestă prelegere, după unele mici observări din partea membrilor a fost luată la protocol cu calculul „bun“. Dl învățător Cerbu promite a se face cu timpul un bun învățător.

În întreg decursul acestor prelegeri au asistat P. O. D. Ioan Turcu, fost protonotariu comit. acum în pensiune și domnul Dr. Ioan Șenchea.

Dl Turcu a avut bunăvoința a ne da și unele îndrumări pe cari le am primit cu toții cu mulțumită. Preste tot P. O. Domnia-Sa este unul dintre acei bărbați rari, cari cu o afabilitate unică în fel scie îmbărbăta toate întreprinderile și spriginesce din puteri tot cei bun, frumos și românesc. Vădând dl Turcu în programa adunării colectarea de cărți pentru bibliotecă, a donat și Domnia-Sa pe sema bibliotecii noastre Manualul lucrat de D Sa, intitulat „Excursiuni pe Munții țerii Bârsei și ai Făgărașului“ din punctul „La Om“ de pe „Buceciu“ până dincolo de „Negoiul“. Descrieri întregite cu Schițe Istorie despre Castelele și Țera Făgărașului.

Dintre toți membrii numai 5 au absentat dela adunare deși era timpul atât de nefavorabil. Asemenea a încasarea taxelor au mers lucrurile bine, căci dacă nu mă înșel numai 3 membri n'au plătit taxa curentă promițând însă, că în timpul cel mai scurt vor trimite taxa pe post, ér de taxe restante nici vorbă nu a fost. Toate acestea, precum și armonia laudabilă și interesarea cu atâtea rîvnă de toate lucrurile reuniunii, e a se mulțumi cu deosebire meritului presid. al reuniunii, părintelui Nicolau Aron din Galați, care cu abnegație jertfescă timp și mijloc pentru a înainta în tot ce e bun și frumos și în tot ce e în folosul reuniunii.

Toți învățătorii s'au depărtat cu vedită mulțumire.

După încheierea ședinței am participat la un prânz comun, numai durere, că nu au putut lua parte toți, fiind mulți necesitați a se depărta către casă, parte din cauza timpului atât de nefavorabil, parte din împregiurări familiare, căci era tocmai ziua prinderii postului de Paști.

De sêră unii din învățătorii au participat la producția teatrală aranjată de Societatea „Progresul“, care producție a reușit foarte bine.

Fie acesta ție ca laudă D-șorelor și Dlor diletanți, ér presidentului societății „Progresul“, dlui Ioan Turcu servescă-i această splendidă reușită de un mic semn de răsplătire pentru ostenelele D-sale.

După producție a urmat joc până în Țiori de Ți. m. m.

PARTEA SCIENTIFICĂ ȘI LITERARĂ

Câte-va pagini din

„Părți alese din Istoria Transilvaniei“.

Volumul I.

de

Georgiu Barițiu,

(Urmare.)

Dar să încetăm cu reproducerea asorteliu de enunțate, care aprôpe pe fie-care fôie se pot ceti în o formă sêu alta; să ne mărginim a constata din ele, că autorul să silească din răsputeri a ameți pe cetitori cu unele neadevăruri, precum, că biserica ortodoxă română, când se începu „unirea“ la români, era aprôpe de nimicire și de sigur ar fi urmat peirea ei, dacă n'ar fi intervenit „unirea“, căci o parte era calvinisată, ér întrégă biserica era aservită calvinilor.

Aci aflăm noi o exagerație tendentioasă a unor stări și fapte istorice, pentru-că dacă este adevăr istoric, că calvinii au tins pe calea legislației a strîmtoři biserica ortodoxă română din Transilvania în libertățile sale, întocmai precum a făcut și biserica romano-catolică cu ea înainte de domnirea reformatorilor peste Ardél, nu este adevărat aceea, că biserica ortodoxă română și-ar fi pierdut caracterul ei ca atare. Ea a existat ca biserică ortodoxă totdeauna și în timpul celor mai cumplite asupriri, chiar și în acele părți, precum în părțile Făgărașului și ale Hațegului, unde creștinii ortodocși ruți de metropolitul lor legal de Alba-Iuha au fost puși sub episcopi esemți, sub o influință mai mare a calvinilor; ba mai eclatantă dovadă, că românii nici chiar în părțile Făgărașului și Hațegului nu au fost calvinisati și poporul român n'a fost divizat până la „unire“ în două confesiuni, adevă: calvine și ortodoxe este, că despre acesta nu aflăm nici urmă în sinul poporului român, căci românii și astăzi în Transilvania sunt numai de două confesiuni — greco-orientali și „uniți“, — éră români calvini sêu biserici calvinesci la români nu sunt, decumva sub influințele mai decurând n'a trecut vre-o fracțiune de popor în vre-o comună.

Tot așa de puțin există vre o umbră de adevăr în acea frasă mai sus citată, că „Desființarea metropoliei, delăturarea totală a metropolitului, care ar fi fost în anumită epocă și sfărâmurarea întregii ierarhii răsăritene, era să fie numai cestiune de timp la vre-o ocaziune binevenită, dacă evenimentele cele mari dela finea vécului al șeptespredecelea nu ar fi schimbat cu totul fața lucrurilor în Transilvania și Ungaria și mai departe în Europa“.

Înțelesul acestei frase nu pôte fi altul, decât acela, că biserica română ortodoxă a fost în primejdie și sigur s'ar fi desființat și ar fi perit, dacă „unirea“ întemplantă la finea vécului al 17-lea nu ar fi salvat-o.

Cu așa aparat istoric forțat introduce autorul în Istoria Transilvaniei actual „unirei“.

„Era ore cu puțință, ca clerul și poporul să suferă și de atunci înainte aceea sclăvie fizică și morală sub care gemea în întunecime orbitore și se nu dorăscă schimbarea totală a condițiilor sale de viață? Să fie ajuns acest popor a perde ori-ce sentiment de libertate până la starea animalelor dedate atât de mult cu jugul, încât la un singur semn al unui copiloiu să-l ia în gât sêu încai să se apropie de el, ca să i-l pună altul?“

„A presupune așa ceva ar fi o adevărată insultă. Avem o mulțime de probe, că acest popor avea, ca și altele, înainte cu două sute — ca și înainte numai cu o sută de ani, cunoștința deplină a stărei sale deplorabile în care se află el. Popor și cler, în mijlocul catastrofelor dintre 1680 și 1700, nu avea încătrău, trebuia să caute împregiur de sine și să vadă nu cum-va răsare și pentru el o ție de mântuință!“ (pag. 153).

Sêu și mai lămurit

„Așa dară bisericii române și clerului seu pe la 1698 nu-i rămăsese decât alternativa, ca sêu să figureze și pe viitoriu ca lipitură bisericii calvine, obligată a se supune la toate condițiile cuprinse în legile și diplomele domnesce citate în abundență mai în sus; sêu dacă nu-i mai convenea așa, să adöpte uniunea cu biserica Romei pe lângă condițiile puse ei de către curtea imperială.“ (pag. 164).

Étă dară aci o alternativă greșită prin care se silească autorul a justifica „unirea“. Acestă alternativă este fără temei, pentru că însuși autorul ne spune pe pagina următoare (165).

„Dară timpurile se schimbaseră și óme-nii asemenea. În Transilvania nu mai domnea principe reformat. Gub rnotorul și cancelarul erau, ce e drept, reformați, acum însă sedeau și catolici în colegiul consiliarilor. . . . Adevărata potestate în țără era delegată dela Viena și pusă în mâinile generalului comandante comite Rabutin de Bussi, un frances pe cât de mare catolic pe atât și soldat cumplit și rău la mânia, care când venea în furie rupea actele cu dinții, și care în una din zile Țisea membrilor guvernului: „Mă uit, că sunteți nisece proști, căci în alt cas v'ăși pune capetele la picioralele vóstre.“

Alternativa primă cade așa dară de sine, căci încetând puterea politică a calvinilor preste țără și trecând domnia la casa de Habsburg, silniciile religioare asupra românilor aveau să încete sêu cel puțin să slăbescă; alternativa a doua, că numai „unirea“ mai rămăsese pentru români ca mijloc de scăpare, încă este lipsită de ori-ce basă, pentru că scăpând românii de calvini, nu era necesitate, ca românii să se unescă cu biserica romano catolică. Mai logic ar fi fost a treia alternativă, ca românii după-ce au ajuns sub Casa dómnitore de Habsburg, pentru mântuirea lor și religioară și politică, să fi rămas cu toții, ȥicem cu toții, în religiunea lor strămoșescă, care este cea ortodoxă a răsăritului, mai ales, că teoria aceea greșită, că fără „unire“ ar fi fost românii striviți de calvini, nu este combătută prin fapte, că românii, cari n'au primit „unirea“ n'au rămas tot așa de întregi și teaferi ca și mai nainte, — și biserica lor după împregiurările politice de astăzi este în stare bună, măcar că ea a avut să suferă în cele două sute de ani din urmă prin „unire“ mai durerose lovituri ca dela calvini, pentru-că sub calvini biserica românească n'a fost divizată în două confesiuni, precum în mod eronat susține fericitul George Barițiu, nici aceea nu ne arată istoria, că biserica românească să fi fost lipsită pe timp mai îndelungat de arhierul seu, precum s'a întemplant după „unire“ în timp de 80 de ani.

(Va urma.)

Nr. 1395/1897 fszb.

[38] 3—3

Publicațiune.

Prin acesta se aduce la cunosciță, că comuna Sinna, aparținătoare de comitatul Sibiiului, cercul Mercurei, vinde prin licitațiune publică în 28 Aprilie 1897 la 10 ore a. m. în cancelaria comunală Șina din pădurea de fag prețuită cu 111,000 fm. 3. clasa de exploatare VI „Dosu lung“ și „Dosu mocirle“.

Licitațiunea e verbală, însă se admit și offerte în scris provădate cu timbre de 50 cr. și vadiu de 10% după prețul strigărei; oferte au să se predee până la începerea licitațiunei la mâna subscrisului pretor cercual suprem.

Oferentul e obligat a declara în ofert, că condițiunile de licitațiune îi sunt cunoscute și se deobligă deplin aceloră.

Prețul strigărei e pe basa prețuiri 32.079 fl.

Licitanții sunt deobligati a depune un vadiu de 10% în bani sêu în hârtii apte de cautiune înainte de licitațiune.

Condițiunile mai de aprôpe se pot vedea la subscrisul pretor cercual suprem și la primăria comunală în Sinna în órele oficióse.

Mercurea, în 18 Martie 1897.

Pretorul cercual suprem:

Mangesius.

Redactor prov. Gavriil Hango.

Editura și tipariul tipografiei archidieceșane.

La numărul acesta se alătură ca supplement separat Nr. 7 din „Fôia Pedagogică“.